

Кучерина Л.А., Ткач С.С.

Навчально-науковий інститут економіки, управління та природокористування
Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського

СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Проаналізовано основні проблеми економічного зростання підприємства. Визначено фактори підвищення виробництва, вдосконалення техніки і технологій. Розглянуто роль держави в економічному зростанні держави.

Ключові слова: економічне зростання, валовий внутрішній продукт, чистий внутрішній продукт, рівень життя населення, праця, капітал і технологічний процес.

Постановка проблеми. Економічне зростання є ринковою категорією, теоретичні основи якого відображені в роботах багатьох вчених. Найбільш узагальнене наукове визначення поняття «економічне зростання» дано Кемпбеллом Р. Макконнелл і Стенлі Л. Брю в монографії «Економікс». Економічне зростання вони трактують як збільшення або реального обсягу продукції, або реального обсягу продукції на душу населення. Одночасно ці автори визначають економічне зростання як збільшення виробничих потужностей в результаті збільшення кількості використовуваних факторів виробництва або вдосконалення техніки і технологій.

Практично всі дослідники дотримуються наведеного трактування поняття економічного зростання. Одночасно наукове осмислення економічного зростання, за величиною якого кожна держава оцінює своє становище у світовій економіці, триває.

Противники економічного зростання в якості аргументів висувають такі, як:

- технічний прогрес веде до забруднення навколишнього середовища, вивільненню робочої сили;
- збільшення суспільного багатства не вирішує проблему бідності та ін.

Рішення поставлених проблем можливо саме в умовах, коли зростаюча економіка дозволяє накопичувати кошти для боротьби за збереження природи, використання безвідходних технологій, підвищувати рівень життя народу, розвивати соціальну сферу.

Виклад основного матеріалу. Для оцінки економічного зростання в сучасній економіці використовують валовий внутрішній продукт або чис-

тий внутрішній продукт, які характеризують стан економіки країни з точки зору військової та політичної могутності, а також валовий внутрішній продукт або чистий внутрішній продукт на душу населення, що свідчать про життєвий рівень населення, тобто про рівень розвитку економіки.

Використовуючи величини цих показників за поточний рік по відношенню до попереднього, можна визначати річні темпи економічного зростання. При трактуванні смислу економічного зростання, використовуючи валовий внутрішній продукт, слід взяти до уваги думку Рузавіна Г.І. він вважає, що в даному випадку не враховується ні якість виробленої продукції, ні рівень цін і відображається лише кількісна сторона розвитку держави.

При розрахунку економічного зростання на підставі валового внутрішнього продукту, що припадає на душу населення, важко робити висновки про рівень добробуту населення (неоднакові доходи у різних груп населення, критерієм якості життя є задоволеність нею, наявність дозволів та ін.). Все це не має кількісної оцінки. І далі Рузавін Г.І. звертає увагу на те, що непрямим джерелом економічного зростання є скорочення робочого часу не стільки за рахунок інтенсифікації, скільки за рахунок механізації, автоматизації виробництва, впровадження новітніх технологій та прогресивних методів праці.

Підвищення потреб, вичерпання традиційних ресурсів, збільшення чисельності населення зумовлюють рішення двоєдиної задачі: економічного росту й ефективності економіки. Економічний ріст передбачає збільшення обсягу утворюваних корисностей, а, отже, є підвищення життєвого рівня населення. Самий по собі економічний ріст суперечливий. Так, можна домогтися збільшення

виробництва і споживання матеріальних благ за рахунок погіршення їхньої якості, за рахунок економії на очисних спорудженнях і погіршення умов життя, домогтися тимчасового зростання виробництва можна і за рахунок хижацької експлуатації ресурсів. Такий ріст або хитливий або взагалі позбавлений змісту. Тому економічний ріст має сенс тоді, коли він сполучиться із соціальною стабільністю і соціальним оптимізмом. Такий ріст припускає досягнення ряду збалансованих цілей: збільшення тривалості життя, зниження захворюваності і травматизму; підвищення рівня утворення і культури; більш повного задоволення потреб і раціоналізації споживання; соціальної стабільності і впевненості у своєму майбутньому; подолання злидні кричущих розходжень у рівні життя; досягнення максимальної зайнятості; захисту навколишнього середовища і підвищення екологічної безпеки; зниження злочинності.

Міхаель П. Тодаро визначає економічне зростання як стійкий процес зростання виробничих можливостей економіки і збільшення внаслідок цього національного доходу.

З розглянутих позицій ми робимо висновок, що елементи мікроекономіки беруть участь у формуванні економічного зростання, вимірюваного на макрорівні.

Такої ж думки дотримується Рябова Т.Ф., яка акцентує увагу на тому, що економічне зростання – це кількісна і якісна зміна результатів виробництва і його чинників. Рябова Т.Ф. формулює методичний підхід до вимірювання даного показника. Її формулювання наступне: «своє вираження економічний ріст знаходить у збільшенні потенційного і реального валового національного продукту, у зростанні економічної потужності нації, країни, регіону. Це збільшення можна виміряти двома взаємозалежними показниками: ростом за певний період часу реального ВВП на душу населення. У зв'язку з цим статистичним показником, що відбиває економічний ріст, є річний темп зростання ВВП у відсотках».

Зіставлення ранніх і сучасних концепцій свідчить, що поступово, у міру розвитку людського суспільства і матеріального виробництва фактори росту або уповільнення праця і капітал (А. Сміт, Д. Рікардо) доповнюється чинником народонаселення (Т. Мальтус, Д. Форрестер, Д. Медоуз). У сукупності ці фактори свідчать про межу економічного зростання в умовах зростання населення в геометричній прогресії, а засобів до існування – лише в арифметичній прогресії.

Малі підприємства на різних стадіях свого життєвого циклу мають у своєму розпорядженні різний склад та структуру капіталу.

Структура капіталу підприємства виступає як спосіб описання його організації з урахуванням основних зв'язків і функцій, які він (капітал) виконує у процесі свого функціонування. Структуру капіталу варто розглядати як систему, що складається із елементів-підсистем, які характеризуються певною ієрархічністю. До таких елементів, за найбільш поширеним підходом, належать уречевлена та неуречевлена частини капіталу. Уречевлена – це фізичний і фінансовий капітал, неуречевлена – людський, інтелектуальний, споживчий, соціальний капітал.

Низька частка нерозподіленого прибутку і резервів, створених за рахунок прибутку, у власному капіталі може свідчити про те, що хлібопекарська галузь є недокапіталізованою, як і більшість галузей реального сектору економіки України. Така структура власного капіталу малих підприємств суттєво ускладнює застосування методик оцінки вартості як власного капіталу, так і середньозваженої вартості капіталу загалом, не дає можливості визначити дійсний стан покриття активів та залученого капіталу, викривляє показники фінансової стійкості підприємства та іншу інформацію для потенційних інвесторів і кредиторів. Тому постає потреба коригування складових власного капіталу з метою приведення у відповідність всіх аналітичних показників.

Подальше поглиблення наукової думки про сутність економічного зростання в сучасних умовах дозволило вченим виділити такий фактор, як технологічний прогрес (Тинберген Я., Солоу Р.) або технологічні зміни у виробництві (Кондрат'єв Н.Д., Глаз'єв С.Ю.) Дійсно, розвиток технічної думки в світовій економіці дозволяє розробляти проривні технології, що забезпечують економічне зростання. Хоча зрозуміло, що різні країни неоднозначно використовують даний науково-технічний потенціал. Так, Південна Корея, Сінгапур, Гонконг, будучи відсталими країнами, успішно використовували передові технології і відкриття і досягли значного економічного зростання. На думку Нобелівського лауреата С. Кузнеця, «стійке зростання в економіці досягається шляхом рішучих змін у різних її галузях, поєднання різних факторів в загальному балансі розвитку країн».

Для покращення впливу фактора підвищення рівня матеріально-технічної бази виробництва необхідно впровадити на хлібопекарських підприємствах заходи, які будуть направлені на під-

вищення рівня використання матеріально-технічної бази виробництва:

- ввести систему щомісячних профілактичних оглядів обладнання з метою виявлення несправностей та своєчасного їх усунення для забезпечення безперервності технологічного циклу;
- ввести практику щотижневого контролю за станом виробничого обладнання;
- посилити увагу щодо систематичного змазування та налагоджування обладнання;
- систематично проводити якісний ремонт обладнання для відновлення втрачених внаслідок фізичного зносу характеристик;
- проводити щорічне відновлення 10–12 % морально застарілого обладнання для підвищення прогресивності матеріально-технічної бази, як це прийнято в міжнародній практиці.

Враховуючи інноваційний технологічний фактор економічного зростання поряд з факторами праці та капіталу, їх взаємозалежність можна представити у вигляді моделі:

Приріст обсягу виробництва = приріст праці + приріст капіталу + технічні зміни.

Науково-технічний прогрес є важливим двигуном економічного росту. Він охоплює цілий ряд явищ, що характеризують удосконалювання процесу виробництва. Науково-технічний процес містить у собі удосконалювання технологій, нові методи і форми керування й організації виробництва. Науково-технічний прогрес дозволяє по-новому комбінувати ресурси з метою збільшення кінцевого випуску продукції. При цьому, як правило, виникають нові, більш ефективні галузі. Збільшення ефективного виробництва стає основним чинником економічного росту.

Висновки. Узагальнивши концепції економічного зростання, можна підсумувати, що фактори

економічного зростання – праця, капітал і технологічний процес (або процес глобалізації технологічного розвитку) – «зачіпають» підприємства, що представляють мікросередовище. Тут вступає в силу органічний зв'язок між макро- і мікросередовищем, що визначає в кінцевому рахунку можливість економічного зростання на рівні держави та підприємства.

Держава може грати значну роль в економічному зростанні при правильній податковій політиці і політиці інвестування. Об'єктивно необхідно змінювати тип економічного росту і перекладати народне господарство на шлях інтенсивного розвитку.

При інтенсивному типі росту головне – підвищення виробничої ефективності, ріст віддачі від використання всіх чинників виробництва, хоча кількість застосовуваної праці, капіталу може залишатися незмінним. Головне тут – удосконалювання технології виробництва, підвищення якості основних чинників виробництва. Найважливіший чинник інтенсивного економічного росту – підвищення продуктивності праці. Цей показник можна уявити у виді відношення створеного продукту у натуральному або грошовому вираженні до витрат одиниці праці (людино-година).

Інтенсивний тип економічного росту характеризується збільшенням масштабів випуску продукції, що ґрунтується на широкому використанні більш ефективних і якісно зроблених чинників виробництва. Ріст масштабів виробництва забезпечується за рахунок застосування передових технологій, досягнень науки, більш економічних ресурсів, підвищення кваліфікації робітників. За рахунок цих чинників досягається підвищення якості продукції, ріст продуктивності праці, ресурсозбереження.

Список літератури:

1. Амосов О.Ю. Формування системи оцінки фінансової стійкості підприємств / О.Ю. Амосов // *Економіка и управление*. – 2012. – № 1. – С. 8-13.
2. Ареф'єва О.В. Економічні основи формування капіталу / Ареф'єва О.В., Кузенко Т.Б. // *Актуальні проблеми економіки*. – №1 ((91)). – 2016. – С. 98-103.
3. Білоус О.В. Сучасна світова фінансово-економічна криза як прояв тотальної кризи системи глобалізму / О.В. Білоус // *Економічний часопис*. – 2015. – № 21. – С. 3.
4. Вакульчик О.Б. Визначення факторів економічного зростання підприємства / О.Б. Вакульчик, Д.С. Зубицький // *Економіст*. – 2016. – № 8. – С. 41.
5. Єрмошенко М.М. Економічні та організаційні засади забезпечення фінансової стабільності підприємства: препринт наукової доповіді / М.М. Єрмошенко, К.С. Горячова, А.М. Ашуєв [за наук. ред. М.М. Єрмошенка]. – К. : Національна академія управління, 2014. – 78 с.
6. Загорельська Т.Ю. До проблеми формування системи управління фінансами підприємств / Т.Ю. Загорельська // *Вісник ДНУ*. – Сер. В: Економіка і право, Вип. 2. – 2016. – С. 243-247.
7. Мойсеєнко І.П. Управління інтелектуальним потенціалом: моногр. / І.П. Мойсеєнко. – Л. : Аверс, 2015. – 303 с.

СУЩНОСТНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА ПРЕДПРИЯТИЯ

Проанализированы основные проблемы экономического роста предприятия. Определены факторы повышения производства, совершенствование техники и технологий. Рассмотрена роль государства в экономическом росте страны.

Ключевые слова: *экономический рост, валовой внутренний продукт, чистый внутренний продукт, уровень жизни населения, труд, капитал и технологический процесс.*

ESSENTIAL CHARACTERISTIC OF ECONOMIC GROWTH OF THE ENTERPRISE

The main problems of economic growth of the enterprise are analyzed. The factors of production increase, improvement of technology and technologies are determined. The role of the state in the economic growth of the state is considered.

Key words: *economic growth, gross domestic product, net domestic product, living standards of the population, labor, capital and technological process.*